

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2023

Anna Magdalena Koběřská

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

**Politické hodnoty a hodnotové orientace
v mezigeneračním srovnání generace X a Y**

Bakalářská práce

Autor práce: Anna Magdalena Koběřská

Studijní program: BP_SOCSS

Vedoucí práce: doc. Milan Tuček, prom. mat., CSc.

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Anna Magdalena Koběřská

Bibliografický záznam

KOBĚRSKÁ, Anna Magdalena. *Politické hodnoty a hodnotové orientace v mezigeneračním srovnání generace X a Y*. Praha, 2023. x s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce doc. Milan Tuček, prom. mat., CSc.

Rozsah práce: 65 541 znaků

Abstrakt

Bakalářská práce se soustředí na porovnání politických hodnot v rámci mezigeneračního srovnání generace X a generace Y. Je rozdělena do tří úseků. V prvním úseku seznamuje čtenáře s teoretickými koncepty generací, hodnot a posunu hodnot napříč generacemi. V rámci generací se zabývá jejich definicí a následně i problematikou při vymezení jednotlivých generací. Poté definuje generaci X a generaci Y. Co se týká hodnot, tak věnuje pozornost politice jako hodnotě a následně vymezuje koncepty svobody, rovnosti, spravedlnosti a participace. Soustředí se také na hodnotové orientace v politice a na to, jak politická kultura ovlivňuje dění politiky v České republice. Následně se zabývá posunem v hodnotách generací, kde představuje i dosavadní poznatky ve zkoumané oblasti. V druhé části představuje metodiku výzkumu, který je prováděn kvantitativní metodou jako sekundární analýza dat EVS z let 1999 a 2017. Jsou zde představeny výzkumné otázky, hypotézy a je popsána práce s daty. Ve třetí části seznamuje čtenáře s výsledky provedené analýzy a odpovídá na výzkumné otázky.

Abstract

The bachelor thesis focuses on the comparison of political values within the intergenerational comparison of generation X and generation Y. It is divided into three sections. In the first section, it introduces the reader to the theoretical concepts of generations, values and the shift of values across generations. Within the framework of generations, it deals with their definition and subsequently also with the issue of defining individual generations. Then it focuses on defining generation X and generation Y. As for values, it pays attention to politics as a value and then defines the concepts of freedom, equality, justice and participation. It also focuses on value orientations in politics and how political culture affects politics in the Czech Republic. Subsequently, it deals with the shift in the values of generations, where it also presents current knowledge in the researched area. In the second part, it presents the methodology of the research, which is carried out using a quantitative method as a secondary analysis of EVS data from 1999 and 2017. Research questions, hypotheses are presented here, and the work with the data is described. In the third part, it introduces the reader to the results of the analysis and answers the research questions.

Klíčová slova

Generace, generace X, generace Y, hodnotová orientace, politika, mezigenerační srovnání

Keywords

Generation, generation X, generation Y, value orientation, politics, intergeneration
comparsion

Title

Political values and value orientations in an intergenerational comparison of generations X
and Y

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mému vedoucímu práce doc. Milanu Tučkovi, prom. mat., CSc. za odborné rady, rychlou komunikaci a navedení mě správným směrem.

Obsah

Úvod	2
1 Teoretická část	3
1.1 Generace	3
1.1.2 Vymezení generací	4
1.1.2.1 Generace X	5
1.1.2.2 Generace Y	5
1.2 Hodnoty	6
1.2.1 Politika jako hodnota	7
1.2.1.1 Svoboda	7
1.2.1.2 Rovnost	8
1.2.1.3 Spravedlnost	8
1.2.1.4 Participace	9
1.2.2 Hodnotové orientace v politice	9
1.3 Posun v hodnotách generací	11
2 Metodologická část	12
2.1 Metodologie	12
2.2 Data a jejich úprava	12
2.3 Výzkumné otázky a hypotézy	13
3 Praktická část	15
3.1 Vnímání politiky	15
3.2 Politická participace	18
3.3 Spravedlnost	22
3.4 Rovnost a svoboda	22
Závěr	26
Summary	29
Použitá literatura	33
Použitá data	35
Vazba práce na tématické okruhy SZZ	37
Teze bakalářské práce	39
Seznam příloh	43

Úvod

Téma mé bakalářské práce jsou politické hodnoty a hodnotové orientace v mezigeneračním srovnání generace X a Y. Politika jako taková je velmi diskutovaná napříč společnostmi a hodnoty, které uznáváme se postupem času proměňují. V této práci se tedy zaměřuji na to, jak se tyto hodnoty liší napříč konkrétními dvěma generacemi, a to generací X a generací Y.

Hodnoty jsou nástrojem porozumění. Pomocí nich můžeme sledovat, jaké politické, ekonomické či historické události měly vliv na společnost. V rámci mé práce se hodlám zaměřit specificky na svobodu, rovnost, spravedlnost a politickou participaci.

Generace a hodnoty jsou si v definici v něčem podobné. Oba tyto koncepty mohou sloužit jako nástroj pro pozorování. Stejně jako na hodnoty mají historické, politické či ekonomické události vliv na formování generací. Tím, že jsou generace vymezovány na základě časového období, kdy se narodily, tak se stávají dobrým nástrojem pro měření změn hodnotových orientací.

Tato práce se soustředí na změny ve vnímání politických hodnot napříč generací X a generací Y, tudíž poskytne mezigenerační srovnání dvou za sebou jdoucích generací. Cílem je provést kvantitativní sekundární analýzu dat, které jsou čerpány z Evropského výzkumu hodnot (EVS) z let 1999 a 2017. Data z roku 1999 jsou použita pro generaci X a data z roku 2017 pro generaci Y. Tato data následně srovnám a interpretuji odlišnosti ve zkoumaných aspektech politických hodnot.

Bakalářská práce je rozdělena do tří částí. První částí je část teoretická, kde se zaměřím na definici generací, jejich formování a časové vymezení, kde se budu zabývat i jeho problematikou. Dále se podívám na hodnoty obecně a následně se zaměřím na hodnoty v politice, které definuji. Poté se budu soustředit na posun v hodnotách generací a představím poznatky z výzkumů, které v této problematice již proběhly.

Ve druhé části bakalářské práce představím zvolenou metodologii, výzkumné otázky a hypotézy. Blíže i popíšu data EVS a vysvětlím důvod výběru těchto datových souborů. Dále popíši na základě jakých faktorů jsem vybírala respondenty.

Ve třetí a poslední části představím výsledky provedené sekundární analýzy. Blíže popíšu, na co jsem přišla a zodpovím výzkumné otázky.

1 Teoretická část

V této části práce postupně představím koncepty, které souvisí s tématem mé bakalářské práce.

Jako první rozeberu koncept generací. Nejdříve je definuji na základě myšlenek Karla Mannheima (2007). Dále se zaměřím na to, jakým způsobem se generace vytváří a jaký vliv na ně má socializace a individuální a kolektivní identita. Následně rozeberu, jak se generace vymezují a konkrétněji se zaměřím na popis generace X a generace Y, které jsou pro tuto bakalářskou práci stěžejní. Ke každé generaci představím obecnější definice, ale uvedu i události, které na ně měly vliv na našem území.

Druhá teorie mé bakalářské práce se týká hodnot. Nejdříve se podívám na to, co jsou to hodnoty z hlediska sociologie a dále se zaměřím na politiku a další hodnoty, které obsahuje – konkrétně blíže představím svobodu, rovnost, spravedlnost a participaci. Všechny tyto hodnoty popíšu a propojím s myšlenkami teoretiků.

Ve třetí části se zaměřím na posun v hodnotách generací a představím, co se již v České republice vyzkoumalo v oblasti generací a politiky.

1.1 Generace

Dle Mannhaima (2007) jsou generace prostředkem porozumění sociálních a historických změn, které dopadají jak na jednotlivce, tak na skupiny ve společnosti. Jsou to skupiny lidí, které navzájem spojují společenské sociální a historické prožitky, tudíž na ně působí a formují je sociální, ekonomické a politické události. To, jak se generace vypořádávají s těmito proměnami v čase a jak to ovlivňuje jejich chování a rozhodnutí, přispívá k pochopení těchto změn a generace v tomto kontextu slouží jako jednotky analýzy. Na základě toho, že generace mají své vlastní specifické prožitky v různých kontextech, zde může docházet k názorovým a postojeovým střetům, které dále může vyvolávat i sociální napětí. Rozlišuje tedy mezi generací jako sociální skupinou, která má stejnou zkušenost co se prožitých událostí týče, a mezi generačním konfliktem, který vzniká v důsledku odlišných názorů a postojů mezi více generacemi – sociálními skupinami.

Generace se vytváří na základě členěného procesu, do kterého zasahuje mnoho prvků a dimenzí. Historické události jsou velkou částí těchto prvků. Mají přesah do změn ve způsobu života, struktury společnosti, společenských poměrů či politického režimu. Také se do jejich formování promítá mnoho procesů, na které lze nahlížet z pohledu jednotlivce, či

skupiny. Fakticky se jedná například o proces sociálního zrání a identitu (Sak a Kolesárová, 2012).

Proces socializace a formování identity je různý pro odlišné generace, v závislosti na historických, technologických, ekonomických a kulturních faktorech, které danou generaci ovlivňují. Identita je dle Kreisslové (2014) výtvořem vzájemného působení jednotlivce a společností, ve které se nachází. Proces sociálního zrání a identity, který zmiňuje Sak a Kolesárová (2012), sám o sobě zasahuje do formování generací. Identita jako taková se formuje na základě sociálního prostředí, kde mají vliv i sociální instituce. Jednotlivé sociální instituce, jako jsou rodina či škola, předávají jednotlivcům různé modely chování a hodnoty, které si přivlastňují a formují tím jak individuální, tak kolektivní identitu. Rodina poskytuje během sociálního dozrávání jedince první modely vztahů a komunikace, které se stávají základem pro jejich další sociální interakce. Škola zase učí děti o světě kolem nich, o historických a kulturních událostech a dává jim základ pro rozvoj kritického myšlení a komunikačních dovedností. Jednotlivé instituce zde mají roli v podpoře rozdílné kolektivní identity, která následně může ovlivňovat, jak kolektivní rozhodnutí, tak rozhodnutí a chování jednotlivce. Dle Saka (2000) tyto normy a hodnoty, které jednotlivce spojují do sociálních skupin a následně si je osvojují, vytváří dynamiku, pomocí které se utvořené hodnoty i dále reprodukuji.

1.1.2 Vymezení generací

Význam generací se postupem času mění a není jedno konkrétní vymezení, na kterém by se všichni shodli. Původně byl pojem generace používán v kontextu rodiny, kdy se každé další pokolení nazývalo generací a dodnes je tento pojem v této souvislosti používán. Dále byli pojmem generace označováni i jednotlivci, kteří se narodili ve stejném roce, Erikson (1963) tak dokonce nazýval osoby, které se narodily v etapě třiceti let a byly spojovány na základě stejných osobních zkušeností a názorů.

Nalezneme tedy mnoho alternativ vymezení generací, nicméně v posledním století se generace vymezují jak již bylo řečeno na základě historických, sociálních a ekonomických událostí, které se odehrály v průběhu jejich života, a také podle toho, jakými typy životních zkušeností a hodnot se tyto generace řídí (Strauss a Howe, 1991). Dle McCrindla (2014) by generace neměly být determinovány v časovém období delším než patnácti let.

Pro moji bakalářskou práci jsou ovšem důležité dvě generace a těmi jsou generace X

a generace Y, tudíž se na ně dále zaměřím.

1.1.2.1 Generace X

Jak již bylo řečeno, panuje mnoho neshod ve vymezení časového období, kdy se generace narodila. Strauss a Howe (1991) či Horváthová a kol. (2016) uvádí, že generace X se narodila v období 1965 až 1981, přičemž McCrindle (2014), ze kterého vychází většina novodobých výzkumů uvádí, že se generace X narodila v období 1965-1979.

V západní společnosti je tato generace definována jako generace, která vyrůstala v období, kdy oba rodiče již měli možnost budovat svou kariéru a tudíž je to vedlo k větší samostatnosti. Vyznačuje se svou skepsí, nezávislostí a velmi pozitivním vztahem k technologiím, což jim umožňuje být daleko flexibilnějšími a pružnějšími v pracovním světě (Strauss a Howe, 1991).

Jelikož pro mojí práci je stěžejní generace X v České republice, je důležité zasadit do kontextu i události, které tuto generaci ovlivnily. Na našem území je tato generace často přezdívána jako „Husákovy děti“ po bývalém československém prezidentovi Gustavu Husákovi. Je takto nazýván silný nárůst populace, který se týká především ročníků narozených v letech 1973-1976, tudíž Husákovy děti tvoří jen část generace X. Vezmeme-li v úvahu časové vymezení McCrindla (2014), tak tuto generaci v období jejich dospívání zasáhla hlavně Sametová revoluce v roce 1989, kdy se u nás nastartovala svoboda, která vedla k řadě ekonomických a sociálních změn. Této generaci se v době jejího dospívání otevřeli dveře s mnoha novými možnostmi. Příčinou těchto změn generace X považuje sebeuplatnění za velmi podstatnou část svého života. Jsou loajální, učenliví a tíhnou k jistotě. Dle Horváthové (2016) si tato generace drží odstup, což se shoduje i s definicí Strausse a Howa (1991), kteří tvrdí, že je pro generaci X typická samostatnost.

1.1.2.2 Generace Y

U generace Y také dochází k mnoha záměnám časového období, kdy se narodila, ovšem jako u generace X budu vycházet z definice McCrindla (2014), který uvádí, že se tato generace narodila během let 1980-1994.

Vyznačuje se svou technologickou zdatností, což je způsobeno tím, že vyrůstala v době rozmachu internetu a sociálních médií. Lidé z generace Y jsou také velmi sžiti s komunikací přes technologie a jsou velmi digitálně orientovaní. Také vyčnívají svou optimistickou povahou, touhou po dobrodružství a pozitivním přístupem k životu. Většina z

nich se cítí pozitivně ohledně své budoucnosti a jsou velmi sebevědomí. Generace Y se také vyznačuje svou důvěrou v instituce a vládu (Strauss a Howe, 1991).

Na našem území tato generace dospívala v relativním klidu. Sametovou revoluci zažila jen část, ovšem ne v takovém životním období, aby ji to nějak zásadně ovlivnilo. Spíše těžila z možností vzniklých po revoluci a vyrůstala již ve svobodě. Zásadní událost, kterou bychom mohli považovat za zlomovou je integrace České republiky do Evropské Unie v roce 2004. Ta podobně jako Sametová revoluce přinesla více možností.

1.2 Hodnoty

Hodnoty slouží jako důležitý nástroj pro zkoumání změn ve společnosti. Jejich proměna a to, kterou hodnotu nové generace považují za důležitější než jinou může přinést porozumění, které politické změny, ekonomické změny či jiné zásadní události měly vliv, a přinést tím konkrétní odpovědi (Rabušič a Chromková, 2018).

Parsons (1937) v rámci své teorie hodnot považoval hodnoty za prostředek pro pochopení společnosti. Uvažoval o hodnotách jako o „integračním prvku“ společnosti, který umožňuje koordinaci jednání jednotlivců a skupin. Za hodnoty považoval různé cíle, normy a ideály, které byly sdíleny společností. Tyto hodnoty měli pozitivní i negativní role v rámci společnosti. Hodnoty mohou mít různé úrovně generality, od konkrétních hodnot jednotlivců a skupin až po všeobecné hodnoty sdílené celou společností. Tím se hodnoty v sociologii začaly vnímat i jako sociální konstrukce, které jsou vytvářeny a konstruovány sociálními interakcemi. Lze rozlišovat mezi instrumentálními hodnotami a expresivními hodnotami. Instrumentální hodnoty se týkají cílů, kterých chce jedinec nebo skupina dosáhnout. To je například ekonomický úspěch. Expresivní hodnoty se naopak týkají toho, jak se jedinec nebo skupina chce prezentovat jako například móda.

Max Weber (1905) definoval hodnoty jako cíle, ideály nebo normy, které jsou sdíleny jednotlivci nebo skupinou, a které ovlivňují jejich jednání a rozhodování. Pojednával o hodnotách jako o subjektivních představách o tom, co by mělo být ceněno nebo žádoucí. Rozlišoval mezi vnitřními a vnějšími hodnotami. Vnitřní hodnoty jsou hodnoty, které vycházejí z našeho vlastního já, zatímco vnější hodnoty jsou hodnoty, které jsou nám vnucovány okolním světem nebo společností. Podobně jako Parsons (1937) rozlišoval mezi instrumentálními hodnotami, které se týkají cílů a úspěchu, a expresivními hodnotami, které

se týkají prezentace sociální identity.

1.2.1 Politika jako hodnota

V mé výzkumné části se budu zabírat politikou, jejími aspekty a jejím vztahem ke generacím. Tudíž je nezbytné si politiku zasadit do kontextu hodnot.

Politiku lze dle Frasiera (2000) vnímat jako sociální hodnotu, jelikož má vliv na životy jednotlivců i celé společnosti. Je to systém, který reguluje interakce a rozhodování a ovlivňuje organizaci moci, zdrojů a hodnot. Tím dává základ hodnotových orientací moderní společnosti. Dle Dahla (1989) jsou politické hodnoty základem pro vytváření politického systému, politického rozhodování a politické kultury. Tyto hodnoty jsou zasazeny i v ústavách a základních právech. Parsons (1991) tvrdí, že mají vliv na politické aktéry, kteří hodnoty implementují do svých programů, které určují cíle a snaží se tak získat důvěru občanů. Důvěra občanů v politiky je často spojena s jejich schopností jednat v souladu s vyššími etickými standardy a hodnotami. Politici jsou často hodnoceni podle toho, jak účinně a věrně reprezentují sociální hodnoty ve svém politickém působení.

Politika jako taková zahrnuje více hodnot, jako je například svoboda, rovnost, spravedlnost, či participace.

1.2.1.1 Svoboda

Svoboda je považována za základní hodnotu politiky. Týká se individuálních práv a svobod jednotlivců. Součástí svobody jsou svoboda projevu, svoboda tisku či svoboda náboženství. Svoboda je neodmyslitelně spojena s demokratickým zřízením a zajišťuje jednotlivcům možnost vyjadřovat své názory, uplatňovat svá práva a podílet se na rozhodování ve společnosti (Dahl, 1989).

Alexis de Tocqueville (2000) tvrdí, že svoboda v demokratické společnosti je nejen o osvobození od politického útlaku, ale také o svobodě jedince k rozvinutí svého potenciálu. Poukazuje na to, že svoboda v demokracii může být ohrožena přehnanou centralizací moci nebo přílišným vlivem většiny na menšinu. Svoboda je aspektem pro rozvoj osobnosti a sebekontroly, který pomáhá jedincům stát se aktivními účastníky demokratické společnosti. Důležitost svobody také spočívá v rozvoji civilní společnosti a vzniku nezávislých institucí, které by mohly kontrolovat a omezovat moc vlády.

V České republice je demokratický režim nastolen od dob Sametové revoluce. Od té

doby je Česká republika považována za svobodnou zemi. Svoboda je zakotvena i v ústavě, ve které je uvedeno, že občané mají právo na to vyjadřovat své názory a postoje, svobodně se rozhodovat či vyznávat jakékoliv náboženství (Ústava České republiky, 1992).

1.2.1.2 Rovnost

Rovnost je další důležitou hodnotou politiky, která se týká spravedlivého rozdělování zdrojů, příležitostí a práv mezi všechny jednotlivce ve společnosti. Zahrnuje boj proti diskriminaci na základě pohlaví, rasy, náboženství, sexuální orientace nebo jiných charakteristik (Rawls, 1958).

Rovnost má svou formální a materiální stránku, které se mohou dostat do konfliktu. Jedna věc je právo člověka na rovnost a další věc je, zda má člověk skutečné právo ji využít. Formální rovnost nemusí nutně znamenat skutečnou rovnost ve společnosti (Koldinská, 2010).

To, když je na lidi pohlíženo jako na rovnocenné před zákony, se týká formální rovnosti. Bez ohledu na jakékoliv individuální odlišnosti platí pro všechny stejná pravidla a zákony. V tomto směru tudíž není místo pro diskriminaci, na všechny je pohlíženo podle stejných norem, které udává zákon. Koldinská (2010) ovšem uvádí i výjimky, jako je například omezení přístupu mladistvých k alkoholu nebo obsluze dopravního prostředku. V tomto slova smyslu si mladistvý nejsou rovni s dospělými, ale jelikož i toto omezení je aplikované na všechny a i dospělí si tímto stádiem jednou prošli, je formální rovnost stále udržována.

Skutečné dopady nerovnosti ve společnosti popisuje materiální rovnost. Zde se nejvíce Koldinská (2010) soustředí na ekonomickou vyrovnanost jedinců. Jde o to, že formální rovnost není zárukou pro skutečnou rovnost. Pokud se jedinec s lepším ekonomickým zázemím ocitne v konfliktu s jedincem s nižších poměrů a dojde k soudnímu řízení, tak jedinec s větším množstvím prostředků má větší šanci na úspěch, jelikož si může dovolit do své obhajoby dát větší obnos. V tomto případě vzniká prostor pro diskriminaci. Materiální rovnost může tedy přebít formální rovnost. Snahy o vyrovnání jedinců v rámci ekonomických prostředků ovšem i historicky ukazují, že mají za důsledek systém, ve kterém přestává platit formální rovnost.

1.2.1.3 Spravedlnost

Spravedlnost je hodnotou politiky, která se týká distribuce zdrojů, příležitostí a práv

tak, aby byla zajištěna rovnost a férovost ve společnosti. Spravedlnost se liší v různých politických teoriích a koncepcích, ale obecně se týká zajištění důstojného života pro všechny jednotlivce ve společnosti (Sen, 1999).

Spravedlnost lze rozlišovat mezi dvěma druhy: spravedlností práva a spravedlností faktu. Spravedlnost práva se týká pravidel a zákonů, které upravují chování lidí v rámci společnosti. Tato pravidla a zákony poskytují jednotlivcům jasný rámec pro chování a rozlišují mezi správným a nesprávným chováním. Vztahuje se na trestání těch, kteří porušují pravidla a zákony, což má za účel odstrašit ostatní od podobného chování a poskytuje tak pocit jistoty a bezpečí. Spravedlnost faktu se zabývá skutečností, že některé role a úkoly jsou v rámci společnosti více ceněny než jiné. Tyto rozdíly ve statutu a postavení se odvíjí od přirozených rozdílů ve schopnostech a kvalifikacích jednotlivců. Tento druh spravedlnosti je nezbytný pro udržení stability ve společnosti, protože poskytuje jednotlivcům motivaci k dosažení vyššího postavení v sociálním žebříčku. Mimo jiné odkazuje na skutečnost, že pokud jsou lidé přiřazeni k úkolům, které jsou v souladu s jejich schopnostmi a zkušenostmi, je to prospěšné pro celou společnost (Durkheim, 2004).

1.2.1.4 Participace

Participace je hodnotou politiky, která se týká účasti a zapojení občanů do politického rozhodování a procesů. Participativní politika podporuje aktivní účast občanů ve volbách, veřejných konzultacích, peticích, protestech a dalších formách politického angažmá. Participace zajišťuje, že občané mají možnost ovlivňovat politické rozhodnutí, vyjadřovat své potřeby a zájmy, a podílet se na tvorbě politiky, která ovlivňuje jejich životy (Pateman, 2012).

1.2.2 Hodnotové orientace v politice

Mezi hodnotové orientace v politice řadíme určité názory, dojmy, stanoviska a hodnocení politické situace. Tyto hodnotové orientace utváří vzorce chování, které následně vypovídají o politické kultuře specifického státu a otevírají pohled na to, jak lze chápat politickou realitu (Skovajsa, 2006).

Politická kultura může ovlivňovat různé aspekty politického systému, jako je politická participace, politické postoje, politické hodnoty, politické instituce, politické rozhodování a politický vývoj. Může mít různé formy a charakteristiky v závislosti na konkrétním politickém systému, historii, hodnotách, socioekonomických podmínkách a

dalších faktorech. Existují tři základní typy politické kultury: parochiální, poddaná a participativní. Parochiální politická kultura je charakterizována nízkou politickou angažovaností a zájmem obyvatel, kteří se na politiku dívají spíše jako na vzdálenou a nepodstatnou oblast. Poddaná politická kultura je založena na silné autoritě a důvěře v politické elity, kde obyvatelé očekávají, že politické rozhodování je na nich nezávislé. Participativní politická kultura je naopak charakterizována vysokou mírou politické angažovanosti a účasti obyvatel, kteří se aktivně zapojují do politického procesu. Tudíž podle této teorie politické systémy s participativní politickou kulturou jsou stabilnější a odolnější vůči politickým krizím, protože obyvatelé jsou aktivně zapojeni do politického rozhodování a mají pocit, že jsou součástí politického procesu. Naopak politické systémy s parochiální nebo poddanou politickou kulturou mohou být náchylnější k politickým krizím, protože obyvatelé se mohou cítit odříznuti od rozhodnutí, za která nenesou skoro žádnou zodpovědnost (Almond a Verba, 1963).

Konkrétně v České republice je politická kultura komplexní fenomén, který se vyvíjel od roku 1989, kdy došlo k pádu komunistického režimu, až do současné doby. Názorům na současné politické dění se věnují výzkumy veřejného mínění zaštitěné Akademií věd České republiky. Dle Peheho (1997) se v začátcích po převrácení režimu projevoval velký odpor ke všemu, co s komunistickým režimem souviselo. Vznikla vládnoucí elita pravice, která s levicí své návrhy nijak nerozebírala a nepřipouštěla jakýkoliv kompromis. Toto uzavření k jiným politickým stranám, ale i k lidu obecně, vyústilo nejen v oslabení levicových stran, ale znovu přineslo snížení zájmu o politiku a následně i nižší podpory stran. Tento fenomén v nezájmu o politické dění dále přetrvává. Frič (1996) uvádí, že trvajícím nízkým zájmem o politické dění přinesl i nižší spokojenost v nově nastoleném demokratickém režimu, který byl jakýmsi ideálem spojeným s nereálnými očekáváním. Po prvních letech ekonomické prosperity a následnému pádu se z optimistických představ staly představy pesimistické, které následně vedly k nedůvěře a skeptičnosti v politický systém. V roce 2007 byl také proveden výzkum veřejného mínění „Naše společnost“ zaštitěn Sociologickým ústavem AV ČR. Čadová (2007) v tiskové zprávě uvádí, že politická kultura v České republice je z většiny českými občany kritizována. Kunštát (2007) dále v rámci stejného výzkumu popisuje důvěru ve státní instituce. Nejvíce důvěryhodnou institucí pro české občany je prezident, ovšem u poslanecké sněmovny je důvěra konstantně nízká i v porovnání s výsledky výzkumu předchozích let. Červenka (2014) v rámci stejného výzkumu tvrdí, že spokojenost s politickou situací v České republice se mírně zvýšila ve

srovnání s předchozími lety. Čadová (2014) následně ukazuje, že spokojenost s fungováním demokracie se postupem času zvyšuje, ovšem stejně více než půlka respondentů nespokojena. Jako nejlepší alternativu demokratického systému nejvíce respondenti uvádí vrácení se ke komunistickému režimu, ale s tím nesouhlasí více než polovina respondentů. Ovšem podpora této alternativy od roku 2004 narostla. Pilecká (2017) dále zkoumala vliv na politická rozhodnutí, který se dotýká politické participace. Ta tvrdí, že v rámci časového srovnání s přechozími lety vliv stávek a demonstrací sílí na politická rozhodnutí. Následně jsem se zaměřila i na otázku zajištění. Spurný (2019) tvrdí, že v časovém srovnání převažuje názor, že by stát měl být zodpovědný za sociální zajištění. Ovšem tento názor postupně ztrácí na síle. Naopak názor, že by se o sebe měl postarat každý sám sílí.

1.3 Posun v hodnotách generací

Generace se mimo rok narození a událostí, které je ovlivnily, rozlišují také tím, jak k hodnotám přistupují a jak se pro ně jednotlivé hodnoty důležité. V této kapitole přiblížím poznatky jiných výzkumů, které se zabývaly srovnáním generací v oblasti politiky.

Šetření provedené Foaem a Mounkem (2016) v Americe ukazuje na to, že generace X vidí demokracii jako ctnost a přikládá ji vysokou hodnotu. Ovšem generace Y ji jako důležitou považuje jen ze třetiny respondentů. Oproti tomu u generace Y vzniká v Americe a v zemích západní Evropy tendence přiklánět se k radikálnějším režimům. V rámci participace v politickém dění a zájmu o něj lze u generace Y pozorovat pokles. U generace X naopak nárůst.

V rámci České republiky provedli šetření například Mišovič a Vacek (2019). Ti se zabývali čtyřmi generacemi, které rozdělili na mladší generaci, mladší střední generaci, starší střední generaci a nejstarší generaci. Jejich výzkum se zaměřoval jak na politické hodnoty, tak i na hodnoty ekonomické, či na různé společenské otázky. V oblasti politiky tvrdí, že zájem o politiku se zvyšuje spolu se stářím. Mladší generace je více liberálně založená, na svět se dívá velmi věčně. Oproti tomu starší generace si více zakládá na tradicích a životních zážitcích. Následně se rozdílem mezi generacemi zabýval Sak (2000), který se výzkumem mladé generace zabýval od osmdesátých let. Analyzoval data z výzkumu mládeže od roku 1979 do roku 1996, ovšem v tomto kontextu zkoumal mladé lidi v kratším časovém rozmezí než generace, které byly definovány v první kapitole této práce. Ovšem někteří respondenti generace X a generace Y tento výzkum pokrýl. V rámci politiky tvrdí, že důraz na globální orientaci byl nejprve stabilní, ovšem v roce 1993 se snížil. Následně

v roce 1996 byla tato orientace opět vysoká. Co se týče důrazu na liberalismus, tak u ní pozoroval postupný pokles, tudíž generace mladých rok od roku kladly menší důraz na liberální orientaci.

2 Metodologická část

V následujícím úseku popíšu metodologii, data a jejich úpravu, výzkumný cíl a zvolenou metodu analýzy dat.

2.1 Metodologie

Práci budu zpracovávat kvantitativní metodou. Tato metoda má za cíl zobrazit zkoumanou problematiku. Pracuje s větším množstvím respondentů, což je při porovnání generací žádoucí. Předlohou pro kvantitativní výzkum jsou postupy, které se využívají v přírodních vědách. Tyto postupy očekávají, že je lidské chování měřitelné (Hendl, 2005).

Rozhodla jsem se jít cestou sekundární analýzy dat, což je proces využití už existujících dat, která byla shromážděna pro jiný výzkumný účel, k nové analýze. Výhoda sekundární analýzy je, že data sama o sobě jsou velmi bohatá a v mém případě mi tento proces umožňuje zkoumat dvě různé generace ve stejném období jejich života.

2.2 Data a jejich úprava

Pro svůj výzkum používám dva datové soubory Evropského výzkumu hodnot – jeden z roku 1999 a druhý z roku 2017. Dva datové soubory jsem zvolila tak, aby se obě generace měly přibližně stejný věk v době šetření, a tím zamezila porovnání dvou různých věkových skupin.

Evropský výzkum hodnot je rozsáhlá mezinárodní studie, která od roku 1981 zhruba každých devět let zkoumá hodnotové orientace občanů mnoha zemí. Zaměřuje se na politické, sociální, náboženské a morální hodnoty a postoje, které pokrývají řadu otázek na rodinu, práci, či právě politiku, které jsou pro moji práci stěžejní. Česká republika se ve výzkumu angažuje od roku 1991 a v roce 1999 se ho ujala Masarykova univerzita.

Tento výzkum jsem si vybrala z toho důvodu, že svým obsahem pokrývá širokou škálu témat a jedním z nich je i politika. Je to nadstandardně provedený výzkum. Je výjimečný v jeho rozsahu, dlouhodobém kontinuálním charakteru a komparativním přístupu. Díky pravidelnému opakování šetření může tento projekt sledovat dlouhodobé proměny hodnotových orientací a reakce na různé společenské události. V rámci etiky je zaštiťován radou programových ředitelů, kteří jsou zodpovědní za etiku výzkumu. Tato rada

je zodpovědná za obecné rysy projektu a za finální podobu dotazníku. Data z dotazníku jsou anonymizována, tudíž je už splněn jeden z nejdůležitějších bodů pro etiku výzkumu dle Babbieho (2014). Dále výzkum splňuje i další body etiky, jako je dobrovolná účast či neublížení účastníkům (Babbie, 2014). Výzkum také splňuje i povinný obsah výsledků výzkumu, což je soubor údajů, který je třeba uvádět při každé publikaci výsledků výzkumu. Všechny tyto údaje jsou dostupné online na webové stránce výzkumu. Tím, že je výzkum mezinárodní a dotýká se také citlivých témat, jako je rodina, práce a politika, tak je důležité, aby byla jeho etika neprůstřelná a tím pádem, je EVS vhodnou volbou pro sekundární analýzu.

Respondenty jsem v datových souborech vyfiltrovala na základě země – Česká republika, a na základě věku - 21-36 let. Výzkum nebyl opakován v takovém časovém intervalu, aby přesně pokrýval rozmezí, kdy se podle McCrindla (2014) generace narodily a zároveň byly ve stejném věku. V roce 1999 bylo příslušníkům generace X 20-34 let a v roce 2017 příslušníkům generace Y bylo 23-37 let. Rozhodla jsem se tedy zvolit střední cestu a budu pozorovat respondenty obou generací ve věku 21-36 let. Pro generaci X používám datový soubor z roku 1999. Respondentů z České republiky ve věku 21–36 let je 490. Generaci Y zkoumám na základě datového souboru z roku 2017, kde respondentů je 354.

Vznikla mi tedy proměnná generace, kterou jsem následně zobrazovala v rámci různých dalších proměnných do kontingenčních tabulek a následně jsem rozdílly statisticky ověřovala pomocí Chí-kvadrát testu.

2.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Jak již bylo řečeno v teoretické části, generace X a generace Y byly formovány za jiných podmínek v jiném historickém kontextu, tudíž se dá očekávat, že budou existovat určité rozdíly v tom, jaké hodnoty jsou pro ně důležité. Témata, kterými se hodlám zabývat jsou politické hodnoty – konkrétně svoboda, rovnost, spravedlnost a participace. Výzkumné otázky jsou tedy následující:

V₁: Jak se liší vnímání politiky mezi generací X a generací Y?

V₂: Jak se liší politická participace mezi generací X a generací Y?

V₃: Jak se liší vnímání spravedlnosti mezi generací X a generací Y? Kdo ji považuje za důležitější?

V₄: Jak se liší vnímání rovnosti a svobody mezi generací X a generací Y? Kdo co považuje

za důležitější?

K výzkumným otázkám jsem následně přiřadila následující hypotézy:

V₁: Jak se liší vnímání politiky mezi generací X a generací Y?

H₀: Mezi generacemi X a Y neexistuje žádný rozdíl ve vnímání politiky.

H_A: Mezi generacemi X a Y existuje rozdíl ve vnímání politiky.

V₂: Jak se liší politická participace mezi generací X a generací Y?

H₀: Mezi generacemi X a Y neexistuje žádný rozdíl v politické participaci.

H_A: Mezi generacemi X a Y existuje rozdíl v politické participaci.

V₃: Jak se liší vnímání spravedlnosti mezi generací X a generací Y? Kdo ji považuje za důležitější?

H₀: Mezi generacemi X a Y neexistuje žádný rozdíl ve vnímání spravedlnosti. Obě generace ji považují za stejně důležitou.

H_A: Mezi generacemi X a Y existuje rozdíl ve vnímání spravedlnosti. Obě generace ji považují za rozdílně důležitou.

V₄: Jak se liší vnímání rovnosti a svobody mezi generací X a generací Y? Kdo co považuje za důležitější?

H₀: Mezi generacemi X a Y neexistuje žádný rozdíl ve vnímání rovnosti a svobody. Obě generace je považují za stejně důležité.

H_A: Mezi generacemi X a Y existuje rozdíl ve vnímání rovnosti a svobody. Obě generace je považují za různě důležité.

Jelikož představené hodnoty obsahují více témat, které se dají zkoumat, tak jsem z dat EVS vybrala proměnné a zařadila je do kategorií dle výzkumné otázky.

Vnímání politiky

- Důležitost v životě: politika
- Zájem o politiku
- Spokojenost s demokracií

Politické participace

- Podepsání petice

- Účast v bojkotu
- Účast na povolené demonstraci
- Účast na nepovolené demonstraci

Spravedlnost

- Základní potřeby pro všechny

Rovnost a svoboda

- Svoboda vs. rovnost
- Politická orientace: levice – pravice
- Individuální vs. státní zodpovědnost za zajištění

3 Praktická část

V této části práce zodpovím výzkumné otázky a představím výsledky provedené sekundární analýzy.

3.1 Vnímání politiky

Prvním konceptem, kterým jsem se zabývala je, jak se liší vnímání politiky mezi generací X a generací Y, což je také mou první výzkumnou otázkou.

1. Důležitost v životě: Politika

Důležitost v životě: Politika I

Důležitost politiky (Q1E)					
	N	Velmi důležitá	Celkem důležitá	Nedůležitá	Vůbec není důležitá
Generace X	487	3,9%	18,3%	57,7%	20,1%
Generace Y	344	5,5%	20,3%	44,2%	29,9%
Celkem	831	4,6%	19,1%	52,1%	24,2%

n=831, zdroj dat EVS 1999, 2017

Důležitost v životě: Politika II

Chi-Square Tests			
	Value	df	
Pearson Chi-Square	16.714 ^a	3	<.001
N of Valid Cases	831		

Nejdříve jsem testovala proměnnou důležitost politiky, která je kódována jako 1 – Velmi důležitá, 2 – Celkem důležitá, 3 – Nedůležitá a 4 – Vůbec není důležitá. Z kontingenční tabulky je patrné, že 57,7 % respondentů z generace X považuje politiku za nedůležitou a

20,1 % ji považuje za úplně nedůležitou. Naopak, pouze 3,9 % je hodnotí jako velmi důležitou a 18,3 % jako celkem důležitou. U generace Y vidíme podobné trendy jako u generace X, ale s o něco menšími rozdíly. Celkově vzato, podíl těch, kteří vnímají politiku jako nedůležitou či úplně nedůležitou je v obou generacích poměrně vysoký. Zároveň je rozdíl mezi generací X a generací Y v hodnocení politiky jako velmi důležité nebo celkem důležité, kde generace X vykazuje mírně nižší hodnoty než generace Y. Hodnota Chi-Square testu ukazuje, že existují statisticky významné rozdíly v hodnocení důležitosti politiky mezi různými generacemi.

2. Zájem o politiku

Zájem o politiku I

Zájem o politiku (Q29)					
	N	Velmi se zajímám	Zajímám se	Moc se nezajímám	Vůbec se nezajímám
Generace X	488	25,6%	32,4%	42,0%	0,0%
Generace Y	353	8,5%	29,2%	34,0%	28,3%
Celkem	841	18,4%	31,0%	38,6%	11,9%

n=841, zdroj dat EVS 1999, 2017

Zájem o politiku II

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	174.882 ^a	3	<.001
N of Valid Cases	841		

Následně jsem testovala zájem o politiku. Tato proměnná je kódována jako 1 – Velmi se zajímám, 2 – Zajímám se, 3 – Moc se nezajímám a 4 – Vůbec se nezajímám. Tady už vidíme, že generace X u kategorie “Velmi se zajímám” převažuje nad generací Y, kdy 25,6 % respondentů generace X uvedlo, že se velmi zajímá, což respondentů z generace Y to uvedlo pouze 8,5 %. V ostatních odpovědích jsou si generace poměrně blízko, ale z generace X nikdo nevyjádřil úplný nezájem, který se naopak u generace Y vyskytuje v 11,8 % odpovědí. Rozdíl mezi generacemi nám potvrdil i Chi-Square test na hladině menší než 0,001. Můžeme tedy říct, že se generace X zajímá o politiku více než generace Y.

3. Spokojenost s demokracií

Spokojenost s demokracií I

Spokojenost s demokracií (Q59)					
	N	Velmi spokojený	Spokojený	Nespokojený	Velmi nespokojený
Generace X	480	0,6%	41,0%	48,1%	10,2%
Generace Y	337	11,0%	30,0%	50,1%	8,9%
Celkem	817	4,9%	36,5%	49,0%	9,7%

n=817, zdroj dat EVS 1999, 2017

Spokojenost s demokracií II

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	50.524 ^a	3	<.001
N of Valid Cases	817		

Poté jsem se v rámci této výzkumné otázky podívala ještě na to, jak respondenti vnímají demokracii – konkrétně jak jsou s ní spokojeni. Proměnná je kódována jako 1 – Velmi spokojený, 2 – Spokojený, 3 – Nespokojený a 4 – Velmi nespokojený. Většina odpovědí obou generací je na pomezí spokojený a nespokojený, ovšem i tak rozdíly najdeme. Respondenti generace X nejsou velmi spokojeni s demokracií v porovnání s generací Y, ovšem generace X má nižší podíl nespokojených respondentů (48,1 %) ve srovnání s generací Y (50,1 %). Provedené statistické testy ukazují, že existuje statisticky významný vztah mezi generacemi a spokojeností s demokracií. To znamená, že spokojenost s demokracií se statisticky liší mezi generací X a generací Y. Statisticky významný vztah je podpořen vysokou hodnotou Pearson Chi-Square spolu s nízkou p-hodnotou (nižší než 0,001). Ovšem v tomto případě se jedná spíše o míru spokojenosti a nespokojenosti. Když se zaměříme přímo na podíl spokojených a nespokojených respondentů, tak je rozložení procentuálně velmi podobné.

Shrnutí

V1: Jak se liší vnímání politiky mezi generací X a generací Y?

V rámci odpovědi na výzkumnou otázku nejdříve shrnu, co jsme se dozvěděli ze všech testovaných proměnných v rámci této kategorie.

Jako první jsem testovala důležitost politiky. Tam se mezi generacemi nacházel statisticky významný rozdíl. Generace Y převažovala v úplném nezájmu o politiku, ale také měla větší procentuální zastoupení ve velkém zájmu. Respondenti generace X se většinou

pohybovali v prostředních odpovědích a to konkrétně – zájem a nezájem. S odstupem můžeme vidět rozdíly mezi generacemi v silnějších odpovědích jako velký zájem a úplný nezájem, ovšem kdybychom brali v úvahu jen zájem a nezájem o politiku, tak si jsou generace velmi blízko.

Následně jsem testovala zájem o politiku, kde už se rozdíl mezi generacemi nachází. Generace X převažuje nad generací Y ve velkém zájmu. Je také zajímavé pozorovat, že ani jeden respondent z generace X neuvedl, že by se o politiku vůbec nezajímal, přičemž respondentů z generace Y je dokonce 28,3 %. Tento jev se dá vysvětlit na základě změny politického režimu v České republice. Pád komunistického režimu a přechod k demokracii zapříčinil svobodné rozhodování jedinců a také možnost se rozhodnout, zda člověk půjde nebo nepůjde volit. Dle Vráblikové (2009) dochází od prvních voleb po této změně k postupnému snižování volební angažovanosti a tuto změnu zde vidíme i v rámci zájmu o politiku, kdy nová generace už tak velký zájem jako generace předchozí.

Poslední proměnnou v rámci této výzkumné otázky je spokojenost s demokracií. Tady většina respondentů vyjádřila nespokojenost, rozdíly mezi generacemi zase najdeme. Větší zastoupení ve velké spokojenosti má generace Y a ve velké nespokojenosti generace X. Většina respondentů se ale opět pohybuje na pomezí.

Celkově lze říct, že se mezi generacemi nachází rozdíl ve všech zkoumaných oblastech, tudíž zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní, že mezi generacemi Y a X existuje rozdíl ve vnímání politiky. Největší rozdíl v této kategorii jsme zaznamenali u proměnné zájmu o politiku, kdy se generace X o politiku zajímá více než generace Y.

3.2 Politická participace

V této kategorii jsem zkoumala, zda se respondenti zapojují do politického dění a to konkrétně, zda se zapojují do protestů, když se jim něco nelíbí.

1. Podepsání petice

Podepsání petice I

Podepsání petice (Q51A)				
	N	Podepsal/a	Podepsal/a by	Nikdy by nepodepsal/a
Generace X	477	58,9%	30,2%	10,9%
Generace Y	223	16,6%	38,1%	45,3%
Celkem	700	45,4%	32,7%	21,9%

n=700, zdroj dat EVS 1999, 2017

Podepsání petice II

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	145.046 ^a	2	<.001
N of Valid Cases	700		

Nejdříve jsem zkoumala podpis petice. U obou generací většina buď už petici podepsala nebo by se nebránila jí podepsat. Ovšem generace X převažuje v odpovědi, že petici už podepsala, konkrétně 58,9 % respondentů generace X již petici podepsali, na rozdíl od respondentů generace Y, kdy jich petici podepsalo 16,6 %. Podstatná část respondentů generace Y, přesněji 45,3 %, by ale petici nikdy nepodepsala. Rozdíl mezi generacemi nám potvrdilo i statistické testování a můžeme říci, že generace X je v tomto aspektu angažovanější.

2. Účast v bojkotu

Účast v bojkotu I

Účast v bojkotu (Q51B)				
	N	Zúčastnil/a se	Zúčastnil/a by se	Nikdy by se nezúčastnil/a
Generace X	451	9,3%	34,8%	55,9%
Generace Y	254	24,8%	37,8%	37,4%
Celkem	705	14,9%	35,9%	49,2%

n=705, zdroj dat EVS 1999, 2017

Účast v bojkotu II

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	37.849 ^a	2	<.001
N of Valid Cases	705		

Dále jsem zkoumala, zda by se respondenti zúčastnili bojkotu. Většina generace X (55,9 %) by se nikdy nezúčastnila, naopak větší část generace Y se buď již bojkotu zúčastnila (24,8 %), nebo by se zúčastnila (37,8 %). Testování potvrdilo, že mezi generacemi rozdíl je a můžeme říct, že je tady aktivnější generace Y.

3. Účast na povolené demonstraci

Účast na povolené demonstraci I

Účast na povolené demonstraci (Q51C)

	N	Zúčastnil/a se	Zúčastnil/a by se	Nikdy by se nezúčastnil/a
Generace X	470	28,9%	47,4%	23,6%
Generace Y	276	46,4%	40,2%	13,4%
Celkem	746	35,4%	44,8%	19,8%

n=746, zdroj dat EVS 1999, 2017

Účast na povolené demonstraci II

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26.115 ^a	2	<.001
N of Valid Cases	746		

Poté jsem se zaměřila na účast na povolené demonstraci. Tady je opět aktivnější generace Y, která ve většině na demonstraci už byla (46,4 %) nebo by se zúčastnila (40,2 %). Ovšem generace X převažuje v odpovědi, kdy připouští možnost, že by se povolené demonstrace zúčastnila a to ve 47,4 % případů. Naopak generace X by se ve 23,6 % nikdy povolené demonstrace nezúčastnila. Testování nám opět potvrdilo rozdíl.

4. Účast na nepovolené demonstraci

Účast na nepovolené demonstraci I

Účast na nepovolené demonstraci (Q51D)

	N	Zúčastnil/a se	Zúčastnil/a by se	Nikdy by se nezúčastnil/a
Generace X	448	10,7%	36,6%	52,7%
Generace Y	178	19,7%	36,0%	44,4%
Celkem	626	13,3%	36,4%	50,3%

n=626, zdroj dat EVS 1999, 2017

Účast na nepovolené demonstraci II

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9.451 ^a	2	.009
N of Valid Cases	626		

Poslední položkou v rámci této části je účast na nepovolené demonstraci, kdy se ji ze zástupců generace Y zúčastnilo 19,7 % oproti generaci X, kdy se jich zúčastnilo 10,7 %. V

rámci otázky, zda by se zúčastnili jsou generace vyrovnané a nikdy by se jí nezúčastnilo 52,7% generace X a 44,4% generace Y. Tudíž v tomto ohledu i statistické testování potvrdilo, že je mezi generacemi rozdíl a generace Y zase převažuje, jelikož testy potvrdily hladinu významnosti menší než 0.05.

Shrnutí

V₂: Jak se liší politická participace mezi generací X a generací Y?

První proměnnou, kterou jsme zkoumali je podepsání petice. V této aktivitě převažovala generace X, která by z většiny buď petici již podepsala anebo by byla ochotna ji podepsat. Generace Y by ji z 45,3 % nepodepsala. Statistické testování prokázalo, že mezi generacemi se nachází rozdíl, tudíž můžeme říct, že generace X je v tomto směru aktivnější.

Druhou testovanou proměnnou byla účast v bojkotu. V této kategorii jsou výsledky na rozdíl od první proměnné odlišné. Generace X z většiny uvedla, že by se bojkotu nezúčastnila, přičemž generace Y by se ho z většiny buď zúčastnila nebo se již zúčastnila. I statistické testování potvrdilo rozdíl mezi skupinami a v tomto případě, je aktivnější generace Y.

Další proměnnou, na kterou jsme se zaměřili je účast na povolené demonstraci. Zde již odpovědi nebyly tak extrémně rozlišné jako v předchozích dvou případech, ovšem stále se nám povedlo prokázat rozdíly mezi generacemi. Generace X připouští možnost, že by se povolené demonstrace zúčastnila více než generace Y, ovšem generace Y se již ze 46,4 % odpovědí povolené demonstrace zúčastnila. V odpovědi, kdy by se demonstrace nezúčastnila převažuje generace X. Můžeme tedy říct, že generace Y je zde opět aktivnější než generace X, ale rozdíl již není tak obrovský.

Poslední proměnnou v této kategorii byla účast na nepovolené demonstraci. Statistické testování odhalilo rozdíl mezi generacemi, ale v tomto případě je rozdíl nejméně nápadný ze všech proměnných v rámci této kategorie. Generace X z 55,7 % uvedla, že by nikdy nezúčastnila, přičemž generace Y jen ze 44,4 %. V odpovědi, zda by se zúčastnily si byly obě generace velmi blízko – generace X z 36,6 % a generace Y z 36,0 % případů. V rámci již zúčastnění se v minulosti převažovala generace Y (19,7 %). Generace Y je tady opět aktivnější.

Rozdíl mezi generacemi se nám pomocí statistického testování dokázal prokázat ve všech kategoriích. Generace X převažovala v jediné kategorii a to v podpisu petice. V účasti v bojkotu, na povolené a nepovolené demonstraci převažovala generace Y. Tento jev je

zajímavý, jelikož podpis petice je ze všech testovaných proměnných nejkolidnější formou politické participace. Dalo by se předpokládat, že generace Y v rámci svého politického přesvědčení je aktivnější v intenzivnějších formách protestu, ale to by bylo předmětem dalšího výzkumu.

V rámci této kategorie tudíž můžeme zamítnout nulovou hypotézu a přijmout alternativní, která tvrdí, že se mezi generacemi nachází rozdíl. Generace X je aktivnější v rámci podpisu petice, ovšem generace Y naopak v účasti v bojkotu, na povolených a nepovolených demonstracích.

3.3 Spravedlnost

Pro zodpovězení třetí výzkumné otázky jsem se zaměřila na otázku, zda je důležité zajistit základní potřeby pro všechny.

Základní potřeby pro všechny I

Základní potřeby pro všechny (Q76B)						
	N	Velmi důležité	2	3	4	Vůbec není důležité
Generace X	484	50,2%	28,1%	15,1%	6,2%	0,4%
Generace Y	115	14,8%	17,4%	27,0%	21,7%	19,1%
Celkem	599	43,4%	26,0%	17,4%	9,2%	4,0%

n=599, zdroj dat EVS 1999, 2017

Základní potřeby pro všechny II

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	144.190 ^a	4	<.001
N of Valid Cases	599		

Zajištění základních potřeb pro všechny považuje 50.2% generace X za velmi důležité oproti 14.8% generace Y. Za úplně nedůležité to považuje 19.1% generace Y a pouze 0,4% generace X. Rozdíl mezi skupinami nám potvrdil i t-test, tudíž můžeme říci, že pro generaci X je zajištění základních potřeb pro všechny důležitější než pro generaci Y.

Zamítáme tedy nulovou hypotézu a přijímáme alternativní, že mezi generacemi se nachází rozdíl. Spravedlnost je tedy důležitější pro generaci X.

3.4 Rovnost a svoboda

Poslední výzkumnou otázkou, kterou tady zodpovím je: Jak se liší vnímání rovnosti a svobody mezi generací X a generací Y? Kdo co považuje za důležitější?

1. Svoboda vs. rovnost

Svoboda vs. rovnost I

Svoboda vs. rovnost (Q52)

	N	Svoboda	Rovnost	Ani jedno
Generace X	483	66,0%	28,4%	5,6%
Generace Y	310	24,2%	28,1%	47,7%
Celkem	793	49,7%	28,2%	22,1%

n=793, zdroj dat EVS 1999, 2017

Svoboda vs. rovnost II

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	218.592 ^a	2	<.001
N of Valid Cases	793		

V této kategorii jsem pracovala s proměnnou z EVS, která se přímo ptala na to, zda je pro respondenty důležitější rovnost nebo svoboda. 66% generace X odpověděla, že je pro ně důležitější svoboda a pro rovnost bylo 28.4 % respondentů. 24.2% generace Y považuje svobodu za důležitější, 28.1% rovnost a zbytek ani jedno. Testování potvrdilo rozdíl mezi skupinami. Pro generaci X můžeme jasně říct, že je svoboda důležitější než rovnost. Rovnost je pro obě skupiny podobně důležitá, ovšem pro velkou část generace Y není důležitá ani jedna.

2. Politická orientace: levice – pravice

Politická orientace: levice – pravice I

Politická orientace (Q53)

	N	Levice	2	3	4	5	6	7	8	9	Pravice
Generace X	455	1,3%	1,3%	4,0%	5,7%	26,6%	16,3%	12,5%	18,0%	7,9%	6,4%
Generace Y	349	18,6%	8,9%	11,2%	8,9%	14,9%	5,4%	8,6%	8,3%	4,6%	10,6%
Celkem	804	8,8%	4,6%	7,1%	7,1%	21,5%	11,6%	10,8%	13,8%	6,5%	8,2%

n=804, zdroj dat EVS 1999, 2017

Politická orientace: levice – pravice II

Politická orientace (Q53)

	N	Levice	Mezi	Pravice
Generace X	455	6,6%	61,1%	32,3%
Generace Y	349	38,7%	37,8%	23,5%
Celkem	804	20,5%	51,0%	28,5%

Politická orientace: levice-pravice III

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	165.390 ^a	9	<.001
N of Valid Cases	804		

Dále jsem testovala politickou orientaci, kde na škále od 1 do 10 měli respondenti hodnotit, zda se přiklání k levici nebo pravici, přičemž 1 je kódována jako levice a 10 jako pravice, toto rozložení je zobrazeno v první tabulce. Rozhodla jsem se pro větší přehlednost původní škálu předělat do nové tabulky. Z hodnot kódovaných jako 1-3 jsem udělala levici, 4-7 jako něco mezi a 8-10 pravici. V kontingenční tabulce je vidět, že většina respondentů generace X se pohybuje někde mezi (61,1 %), ovšem většina zbývajících se kloní k pravici (32,3 %) a menšina k levici (6,6 %). Oproti tomu můžeme pozorovat, že generace Y se přiklání více silně k levici (38,7 %) a méně se jich oproti generaci X pohybuje někde mezi (37,8 %). K pravici se přiklání 23,5 % respondentů generace X. Chi-Square test potvrdil rozdíl mezi generacemi na hladině významnosti menší než 0,001.

3. Individuální vs státní zodpovědnost za zajištění

Individuální vs státní zodpovědnost za zajištění I

Individuální vs. státní zodpovědnost za zajištění (Q54A)											
	N	Individuální zodpovědnost	2	3	4	5	6	7	8	9	Státní zodpovědnost
Generace X	485	9,3%	10,3%	16,3%	12,6%	18,4%	11,3%	7,0%	7,8%	2,3%	4,7%
Generace Y	351	29,9%	10,5%	17,1%	11,4%	14,0%	5,4%	4,0%	3,1%	1,7%	2,8%
Celkem	836	17,9%	10,4%	16,6%	12,1%	16,5%	8,9%	5,7%	5,9%	2,0%	3,9%

n=836, zdroj dat EVS 1999, 2017

Individuální vs státní zodpovědnost za zajištění II

Individuální vs. státní zodpovědnost za zajištění (Q54A)				
	N	Individuální zodpovědnost	Mezi	Státní zodpovědnost
Generace X	485	35,9%	49,3%	14,8%
Generace Y	351	57,5%	34,8%	7,6%
Celkem	836	44,9%	43,2%	11,8%

Individuální vs státní zodpovědnost za zajištění III

Chi-Square Tests			
	Value	df	As. Sign. (2-sided)
Pearson Chi-Square	72.193 ^a	9	<.001
N of Valid Cases	836		

Dále jsem zkoumala, zda respondenti upřednostňují zajištění od státu, nebo se radši zajistí sami. Objevuje se zde opět škála od 1 do 10, kdy individuální zodpovědnost je kódována jako 1 a státní jako 10. Opět jsem udělala novou kontingenční tabulku jako u politické orientace pro lepší přehlednost. Zde můžeme pozorovat, že generace X se téměř polovičně (49,3 %) pohybuje mezi, ovšem individuální zodpovědnost (35,9 %) převažuje nad státní zodpovědností (14,8 %). Generace Y nadpolovičně (57,5 %) upřednostňuje individuální zodpovědnost, mezi je pak 34,8 % respondentů a jen menšina se přiklání k státní zodpovědnosti (7,6 %). Mezi generacemi tedy vidíme rozdíl hlavně ve velikosti preference individuální zodpovědnosti, kdy má generace X větší rozptýlení v názorech, s výraznějším zastoupením v centrálních hodnotách na rozdíl od generace Y, která se více kloní k individuální zodpovědnosti. Rozdíl mezi generacemi potvrdilo i statistické testování.

Shrnutí

V4: Jak se liší vnímání rovnosti a svobody mezi generací X a generací Y? Kdo co považuje za důležitější?

V této části jsem se nejdříve zaměřila na proměnnou, která zjišťuje jaká hodnota je pro generace důležitější – jestli je to rovnost nebo svoboda. Zde jsme zjistili, že 66 % respondentů generace X uvedlo, že je pro ně svoboda důležitější než rovnost (28,4 %). Z generace Y považuje za důležitější svobodu 24,2 % respondentů a rovnost 28,1 %. Zbytek generace Y nepovažuje za důležité ani jedno. Rozdíl byl prokázán pomocí statistického testování.

Další proměnnou mé analýzy je politická orientace. To jsem testovala, protože levicová politická orientace spíše upřednostňuje rovnost, a pravicová svobodu. Zde se většina respondentů generace X pohybovala někde mezi, ovšem zbylí respondenti se spíše přiklání k pravici. U respondentů generace Y převažovala levice, což je zajímavé. Generace X již levicový režim zažila a má s ním osobní zkušenost na rozdíl od generace Y. Mills (1959) tvrdí, že osobní zkušenost může následně ovlivnit postoj. V tomto případě zažití levicového režimu se může odrazit do upřednostňování pravicového politického režimu jako reakci na svou předchozí zkušenost. Opět se nám pomocí chí-kvadrát testu potvrdilo, že existuje mezi generacemi rozdíl.

Poslední testovaná proměnná v této kategorii se týkala individuální či státní zodpovědnosti za zajištění. Tato proměnná navazuje na proměnnou politické orientace, jelikož státní zodpovědnost bychom zařadili do levicové orientace a individuální do pravicové. Obě generace spíše preferují individuální zodpovědnost, ovšem generace Y má

větší tendenci (57,3 %) ji upřednostňovat na rozdíl od generace X (35,9 %). Rozdíl byl opět prokázán.

Vyvracíme tedy nulovou hypotézu a přijímáme alternativní. Tedy mezi generacemi X a Y existuje rozdíl ve vnímání rovnosti a svobody. Obě generace je považují za různě důležité. U generace X můžeme pozorovat jistou kontinuitu – považuje svobodu za důležitější než rovnost, má tendenci upřednostňovat individuální zodpovědnost a v rámci politické orientace se přiklání spíše k pravici, ačkoliv se ve velkém měřítku pohybuje někde mezi. U generace Y je to více rozporuplné. V otázce rovnosti a svobody je více rozdělená a velká část neupřednostňuje ani jednu, individuální zodpovědnost preferuje silněji a je více levicově orientována. Tato nesoudržnost může mít mnoho důvodů. Levicová orientace má mnoho rovin, tudíž její preference automaticky neznamená podporu všech záležitostí. Je možné, že zástupci generace Y upřednostňují levicovou politiku v sociálních záležitostech, ovšem v ekonomických otázkách preferují volný trh a jsou přesvědčeni o tom, že ekonomická soutěž je pro společnost přínosnější.

Závěr

Má bakalářská práce měla za cíl udělat mezigenerační srovnání generace X a generace Y v rámci politických hodnotových orientací. Nejdříve jsem se soustředila na konceptuální rámec zkoumané problematiky, kde jsem se především zaměřila na koncept generací a hodnot.

Co se týče generací, tak jsem se soustředila na jejich vymezení, které probíhá na základě historických, sociálních a ekonomických událostí, které se odehrály v průběhu jejich života (Strauss a Howe, 1991). Dále jsem uvedla charakteristiku generace X a generace Y. Generace X je považována za samostatnější než generace před ní, charakterizuje jí její nedůvěra a pozitivní vztah k technologiím (Strauss a Howe, 1991). V České republice byla tato generace ovlivněna hlavně Sametovou revolucí v roce 1989. Generace Y na našem území vyrůstala v relativně klidné době. Je považována za technologicky velmi zdatnou a vyznačuje se pozitivním přístupem k životu a důvěrou sami v sebe (Strauss a Howe, 1991).

Poté jsem se zaměřila na hodnoty, které jsou nástrojem pro pozorování změn ve společnosti. Parsons (1937) hodnoty viděl jako prvky, které byly sdíleny napříč společnostmi. Weber (1905) je naopak říkal, že tyto prvky jsou sdíleny napříč jednotlivci, či skupinou a ovlivňují jejich jednání. Hodnoty jsou spjaty i s politikou, jelikož politika reflektuje to, jaké

hodnotové orientace mají jednotlivci či skupiny. Jsou stavebním kamenem pro politické systémy, rozhodování a politickou kulturu (Dahl, 1989). Zaměřila jsem se konkrétně na svobodu, rovnost, spravedlnost a participaci.

Ve druhé části své bakalářské práce jsem se zaměřila na výzkumné otázky, metodologii a zvolená data a jejich úpravu. V rámci svých výzkumných otázek jsem se soustředila na vnímání politiky obecně a dále na svobodu, rovnost, spravedlnost a participaci. Rozdíly mezi generacemi jsem prokázala ve všech srovnávaných aspektech. Zvolená data byla z výzkumu EVS z roku 1999 a 2017, tudíž jsem prováděla kvantitativní sekundární analýzu.

V poslední části jsem představila výsledky analýzy a zodpověděla výzkumné otázky. Nejdříve jsem se zaměřila na politiku jako celek, kde jsem specificky zkoumala důležitost politiky v životě, zájem o politiku a spokojenost s demokracií. Co se týče důležitosti politiky v životě a spokojenosti s demokracií, tak mezi generacemi byl prokázán rozdíl, ovšem spíše v rozložení extrémnějších odpovědí v rámci velké spokojenosti a úplné nespokojenosti. V důležitosti politiky v životě byl ovšem prokázán větší rozdíl. Generace X se o politiku zajímá více než generace Y a menšina respondentů generace X uvedla, že se o politiku nezajímá vůbec. Pokles v zájmu o politiku byl již zmiňován Pehem (1997), který tento jev vysvětloval na základě předchozího politického režimu v České republice. Tvrdil, že vládnoucí levicová elita způsobila odpor k politice a následně snížení zájmu o ni, který přetrvává dodnes. Sice to nevztahoval přímo na generace, ale dozajista se jich to nějakým způsobem dotýká. Následně byl zmiňován i výzkum „Naše společnost“, který uváděl, že politická kultura v České republice je v době prvního desetiletí nového milénia kritizována. Je také zajímavé pozorovat, že většina respondentů obou generací nejsou spokojeni s demokratickým režimem, jelikož převrat k demokratickému režimu byl v České republice považován za krok k lepšímu. Dalo by se tedy předpokládat, že spokojenost s ním bude vyšší, ale není tomu tak. Ovšem můžeme pozorovat, že generace Y se od generace Y liší právě v nárůstu velké spokojenosti, což podporuje zjištění Čadové (2014), která již pokrývalo generaci Y. Tvrdila, že většina respondentů je nespokojena s fungováním demokracie, ovšem postupem ve srovnání s předchozími lety se zvyšuje.

Dále jsem zkoumala politickou participaci. Politická participace se zabývá účastí a zapojení občanů do politického rozhodování a procesů. Zahrnuje například podpis petice a účast v protestech (Paterman, 2012). Tady jsem se tedy konkrétně zaměřila na podpis petice,

účast v bojkotu, účast na povolených a nepovolených demonstracích. Rozdíl mezi generacemi byl prokázán ve všech aspektech. Generace X nad generací Y měla převahu v jediné kategorii a to v podpisu petice. V účasti v bojkotu, na povolené a nepovolené demonstraci nad generací X převažovala generace Y. Toto zjištění by mohlo souviset i s tvrzením Pilecké (2017), která poznamenala, že v České republice vliv stávek a demonstrací je postupem času vyšší na politická rozhodnutí. Je tudíž možné, že účast právě v těchto formách protestu se ukázal i jako vlivná cesta a i novější generace se více zapojuje. Ovšem tato domněnka by byla předmětem dalšího výzkumu.

Následující zkoumanou hodnotou byla spravedlnost, která se zabývá rovnocennou distribuce zdrojů, příležitostí a práv (Sen, 1999). Rozhodla jsem tedy v datech zaměřit spíše na rovnocennou distribuci zdrojů a přišla mi vhod proměnná týkající se základních potřeb pro všechny. Pokrývá koncept spravedlnosti faktu. Když je ve společnosti zajištěné spravedlivé zacházení na základě faktu, tak je jednodušší zajistit základní potřeby pro jedince. Může se jednat například o rovný přístup ke zdravotní péči, vzdělání či ochraně. V rámci analýzy se opět prokázal mezi generacemi rozdíl. Generace X základní potřeby pro všechny považuje za důležitější než generace Y.

Posledními zkoumanými hodnotami byly rovnost a svoboda. Nejprve jsem se zaměřila na svobodu vs. rovnost, dále na politickou orientaci a individuální vs. státní zodpovědnost za zajištění. Ve všech aspektech byl prokázán rozdíl mezi generacemi. Generace X upřednostňuje svobodu před rovností, přiklání se k individuální zodpovědnosti. Ovšem na škále politické orientace se pohybuje někde mezi, ale míří spíše k levici. Generace Y je v otázce rovnosti a svobody více rozdělená a velká část neupřednostňuje ani jednu, individuální zodpovědnost preferuje silněji a je pravicově orientována. Na nárůst preference individuální zodpovědnosti již poukazoval Spurný (2019), ovšem také tvrdil, že stále převažuje preference státní zodpovědnosti, což odporuje mé analýze, ve které obě generace preferovaly individuální zodpovědnost. Co se týká politické orientace, tak má analýza odporuje tvrzení Saka (2000), který zmiňoval slábnutí pravicové orientace u mladých. Toto tvrzení jsem již ale jednou potvrdila v otázce spokojenosti s demokracií. Je tedy možné, že mladší generace pravici vidí jako ideál, ale není spokojena s formou demokracie, která je nastolena v České republice.

Mezigenerační srovnání odhalilo, že mezi generacemi rozdíly nalezneme. Generace X se zajímá více o politiku, jsou pro ni důležitější základní potřeby pro všechny a v politické

orientaci se drží spíše na středu, ale mírně směřuje k levici. Mezi její charakteristiky dle Horváthové (2016) či Strausse a Howa (1991) patří odstup, což můžeme pozorovat i v oblasti politické participace, kdy předběhli generaci Y pouze v podpisu petice. Oproti tomu generace Y je aktivnější v protestech a je pravicově orientována. Co se týká času, můžeme pozorovat, že důležitost politiky zůstává více méně stejná, i když se i tam rozdíl najde a také i nespokojenost s demokratickým režimem přetrvává. Co postupem času sílí je přístup k individuální zodpovědnosti za zajištění.

Na konec je třeba zmínit, že i tato sekundární analýza má své limity. Data EVS byla navržena na výzkum více kategorií hodnot a zaměřením se v mém případě pouze na jednu kategorii mě limitovalo v množství proměnných, ze kterých bylo na výběr. Otázky jsem si nemohla navrhnout sama, tudíž jsem dělala kategorie a k nim přiřazovala proměnné, které mi dávaly největší smysl. Také výzkum byl proveden v intervalu osmnácti let, což je dle McCrindla (2014) nevyhovující, jelikož generace by dle něj neměly být od sebe více než patnáct let. Ovšem tento problém jsem se snažila vyřešit výběrem respondentů tak, že jsem zkoumala respondenty z každé generace ve věku 21-36 let, kdy v datovém souboru z roku 1999 pro generaci X respondentům bylo 20-34 let a v datovém souboru z roku 2017 pro generaci Y respondentům bylo 23-37 let.

Cíl byl ovšem splněn. Mezi generacemi můžeme pozorovat jistý společenský vývoj. Posun v hodnotách generací, jak byl již dříve zkoumaný například Foaem a Mounkem (2016), se promítnul i do zkoumaných hodnot v mé bakalářské práci. V jisté míře se i shodoval s dosud vyzkoumaným, ovšem většina výzkumu spíše zkoumá časovou posloupnost změn ve společnosti a jako měřítko nepoužívá generace, ale přímo populaci. Další výzkum by se mohl zabývat i zkoumáním faktorů, které zapříčiňují odlišnosti, které mezi generacemi vznikly – například vliv konkrétních událostí na vliv názorů jednotlivých generací.

Summary

My bachelor thesis aimed to make an intergenerational comparison between Generation X and Generation Y in terms of political value orientations. I first focused on the conceptual framework of the issue under study, where I mainly focused on the concept of generations and values.

As far as generations are concerned, I focused on their delineation, which takes place on the basis of historical, social and economic events that took place during their lifetime

(Strauss and Howe, 1991). Next, I provided a characterization of Generation X and Generation Y. Generation X is considered to be more independent than the generation before it, characterized by its distrust and positive relationship with technology (Strauss and Howe, 1991). In the Czech Republic, this generation was mainly influenced by the Velvet Revolution in 1989. Generation Y grew up in our country in a relatively peaceful time. It is considered to be very technologically savvy and characterized by a positive attitude to life and confidence in themselves (Strauss and Howe, 1991).

I then focused on values as a tool for observing changes in society. Parsons (1937) saw values as elements that were shared across society. Weber (1905), on the other hand, said these elements were shared across individuals or groups and influenced their actions. Values are also linked to politics as politics reflects what value orientations individuals or groups have. They are the building blocks for political systems, decision making and political culture (Dahl, 1989). I have focused specifically on freedom, equality, justice and participation.

In the second part of my undergraduate thesis, I focused on the research questions, methodology and the data chosen and its treatment. Within my research questions I focused on perceptions of politics in general and then on freedom, equality, justice and participation. I demonstrated differences between generations in all aspects compared. The data chosen was from the 1999 and 2017 EVS surveys, so I conducted a quantitative secondary analysis.

In the last section, I presented the results of the analysis and answered the research questions. First, I focused on politics as a whole, where I specifically examined the importance of politics in life, interest in politics, and satisfaction with democracy. In terms of the importance of politics in life and satisfaction with democracy, there was evidence of a difference between generations, but more in the distribution of the more extreme responses in terms of high satisfaction and complete dissatisfaction. However, there was a greater difference in the importance of politics in life. Generation X is more interested in politics than Generation Y, and a minority of Generation X respondents said they were not interested in politics at all. The decline in interest in politics has already been mentioned by Pehe (1997), who explained this phenomenon on the basis of the previous political regime in the Czech Republic. He argued that the ruling leftist elite caused a dislike of politics and subsequently a decrease in interest in it that persists to this day. Although he did not refer directly to generations, it certainly affects them in some way. Subsequently, the research "Our Society" was also mentioned, which stated that the political culture in the Czech

Republic was criticised during the first decade of the new millennium. It is also interesting to observe that the majority of respondents of both generations are not satisfied with the democratic regime, as the coup to a democratic regime was considered a step for the better in the Czech Republic. One would therefore expect that satisfaction with it would be higher, but this is not the case. However, we can observe that Generation Y differs from Generation X precisely in the increase in high satisfaction, which supports the findings of Čadová (2014) who already covered Generation X. She argued that the majority of respondents are dissatisfied with the functioning of democracy, but it is increasing as the years progress compared to previous years.

Next, I examined political participation. Political participation deals with the participation and involvement of citizens in political decision making and processes. It includes, for example, signing petitions and participating in protests (Paterman, 2012). So here I specifically focused on petition signing, participation in boycotts, and participation in permitted and non-permitted demonstrations. The difference between generations has been demonstrated in all aspects. Generation X had an advantage over Generation Y in one category, namely petition signing. Generation Y was superior to Generation X in participation in boycott, permitted and unauthorized demonstration. This finding could also be related to Pilecká's (2017) assertion that in the Czech Republic the influence of strikes and demonstrations is higher over time on political decisions. Thus, it is possible that participation in these particular forms of protest has also proven to be an influential avenue, with the newer generation becoming more involved. However, this conjecture would be the subject of further research.

The next value examined was equity, which deals with the equal distribution of resources, opportunities and rights (Sen, 1999). Thus, I decided to focus more on the equal distribution of resources in the data and found the variable relating to basic needs for all useful. It covers the concept of factual equity. When a society ensures fair treatment based on fact, it is easier to provide basic needs for individuals. For example, this could be equal access to health care, education or protection. The analysis again showed a generational gap. Generation X considers basic needs for all to be more important than Generation Y.

The last values examined were equality and freedom. I focused first on freedom vs. equality, then on political orientation and individual vs. state responsibility for provision. In all aspects, a difference between the generations was demonstrated. Generation X favors freedom over equality, leaning towards individual responsibility. However, on the scale of

political orientation, it falls somewhere in between, but tends more towards the left. Generation Y is more divided on the issue of equality and freedom, and a large part favours neither, with a stronger preference for individual responsibility and a right-wing orientation. The increase in preference for individual responsibility has already been pointed out by Spurný (2019), but he also argued that the preference for state responsibility still prevails, which contradicts my analysis in which both generations preferred individual responsibility. Regarding political orientation, my analysis contradicts the claim of Sako (2000), who mentioned a weakening of right-wing orientation among the young. However, I have already confirmed this claim in the question of satisfaction with democracy. Thus, it is possible that the younger generation sees the right as an ideal but is not satisfied with the form of democracy that has been established in the Czech Republic.

An intergenerational comparison reveals that there are differences between the generations. Generation X is more interested in politics, basic needs for all are more important to them, and they tend to be more in the middle in their political orientation, but slightly to the left. Its characteristics, according to Horváth (2016) or Strauss and Howe (1991), include distance, which can also be observed in the area of political participation, where they have overtaken Generation Y only in signing petitions. In contrast, Generation Y is more active in protests and is right-leaning. As far as time is concerned, we can observe that the importance of politics remains more or less the same, although there is a difference there as well and dissatisfaction with the democratic regime persists. What is growing stronger over time is the attitude towards individual responsibility for provision.

Finally, it should be mentioned that even this secondary analysis has its limits. The EVS data was designed to explore multiple categories of values, and by focusing on only one category in my case, I was limited in the number of variables from which to choose. I could not design the questions myself, so I made categories and assigned the variables that made the most sense to me. Also, the research was conducted at an interval of eighteen years, which according to McCrindle (2014) is inconvenient as generations should not be more than fifteen years apart. However, I attempted to address this problem by selecting respondents from each generation between the ages of 21-36, where in the 1999 dataset for Generation X respondents were 20-34 years old and in the 2017 dataset for Generation Y respondents were 23-37 years old.

However, the target was met. We can observe some social evolution between generations. The shift in values across generations, as previously explored by, for example,

Foa and Mounk (2016), is reflected in the values examined in my bachelor thesis. To some extent, it even coincided with what has been explored so far, however, most research tends to explore the time sequence of changes in society and does not use generations as a measure, but rather the population directly. Further research could also explore the factors that cause the differences that have arisen between generations – for example, the influence of particular events on the influence of the views of each generation.

Použitá literatura

ALMOND G., S. VERBA. The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations [online]. Princeton University Press, 1963 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt183pnr2>

BABBIE, E. The practise of social research (14th ed.) CENGAGE Learning Custom Publishing, 2014.

ČADOVÁ, N. Politická kultura v ČR. Tisková zpráva [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2007 [cit. 2023-07-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1006/f9/100680s_ps70424.pdf

ČADOVÁ, N. Názory na fungování demokracie v ČR a nedemokratické alternativy politického systému – říjen 2014 [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2014 [cit. 2023-07-29]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1805/f9/pd141111b.pdf

ČERVENKA J. Spokojenost se stavem ve vybraných oblastech veřejného života – leden 2014 [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2014 [cit. 2023-07-29]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1706/f9/ps140219.pdf

DAHL, R. A. Democracy and its critics. New Haven: Yale University Press, 1989.

DURKHEIM, É. Společenská dělba práce. Přeložila Pavla DOLEŽALOVÁ. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-041-1.

ERIKSON, E.H., Eight ages of man, Childhood and Society. New York: Nortonand Company, 1963.

FOA, R.S., Y. MOUNK. The Danger of Deconsolidation in Journal of Democracy, Volume 27. National Endowment for Democracy and Johns Hopkins University Press, 2016.

FRASER, J.W. Between Church and State: Religion and Public Education in a Multicultural

America. St. Martin's Griffin, 2000. ISBN: 978-0-312-23339-6.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

HORVÁTHOVÁ, P., BLÁHA, J., ČOPÍKOVÁ, A. Řízení lidských zdrojů: Nové trendy. Praha: Management Press, 2016.

KOLDINSKÁ, K. Gender a sociální právo: rovnost mezi muži a ženami v sociálněprávních souvislostech. Praha: Univerzita Karlova, 2010.

KREISSLOVÁ, S. Konstrukce etnické identity a kolektivní paměti v biografických vyprávěních českých Němců. Praha: Filozofická fakulta UK, 2014. ISBN: 978-80-7308-486-8

KUNŠTÁT, D. Důvěra k ústavním institucím a spokojenost s politickou situací v říjnu 2007. Tisková zpráva [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2007 [cit. 2023-07-27]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a852/f9/100717s_pi71022.pdf

KREJČÍ, J., M. VÁVRA, T. ČÍŽEK. Archivace sociálněvědních dat: principy, technologie, standardy. Archivní časopis 61 (3): 245-272, 2011. ISSN 0004-0398

MANHEIM, K. Problém generací. In Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2007, č. 1-2, ISSN 1213-813X

MCCRIDLE, M. The ABC of XYZ: Understanding the Global Generations. Sydney: University of New South Wales Press, 2014. ISBN 978-1-64223-035-1.

MILLS, C.W. The Sociological Imagination. New York: Oxford University Press, 1959.

MIŠOVIČ, J., L. VACEK. Generační vnímání života naší společnosti. Praha: Petrklíč, 2019, ISBN 978-80-7229-703-0.

PATEMAN, C. Participatory Democracy Revisited [online]. Cambridge University Press, 2012 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S1537592711004877>

PARSONS, T. The structure of social action. New York: McGrawHill, 1937.

PEHE, J. Politická kultura v České republice [online]. Britské listy, 1997 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://pehe.cz/1997/10/27/politicka-kultura-v-ceske-republice/>

PILECKÁ, J. Vliv na politické rozhodování – březen 2017. Tisková zpráva [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2017 [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4320/f9/pd170522.pdf

- RABUŠIC, L., B.-E. CHROMKOVÁ MANEA. Hodnoty a postoje v České republice 1991–2017. Pramenná publikace European Values Study. Brno: Muni Press, Masarykova univerzita, 2018.
- RAWLS, J. Justice as Fairness. *The Philosophical Review* vol. 67 [online]. JSTOR, 1958 [cit. 2023-05-28]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2182612>
- SAK, P. Proměny české mládeže 1. vydání Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
- SAK, P., K. KOLESÁROVÁ. Sociologie stáří a seniorů 1. vydání. Praha: Grada, 2012. Sociologie. ISBN 978-80-247-3850-5.
- SEN, A.K. Development as freedom New York: Alfred Knopf, 1999.
- SKOVAJSA, M. Politická kultura: Přístupy, kritiky, uplatnění ve zkoumání politiky. Praha: Karolinum, 2006.
- SPURNÝ, M. Názory české veřejnosti na sociální zabezpečení – prosinec 2019. Tisková zpráva [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2019 [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5088/f9/es200113.pdf
- STRAUSS, W., N. HOWE. Generations: the history of America's future, 1584 to 20169. 1st edition. New York: Morrow, 1991. ISBN 06-880-8133-9.
- TOCQUEVILLE, A. Demokracie v Americe. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0829-2.
- ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY. [online]. 1993. [cit. 2023-07-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>
- VRÁBLÍKOVÁ, K. Politická participace a její determinanty v postkomunistických zemích [online] Akademie věd České republiky – Sociologický ústav, 2009 [cit. 2023-05-26]. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=131178>
- WEBER, M. The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism [online]. Unwin Hyman, London & Boston, 1905 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.marxists.org/reference/archive/weber/protestant-ethic/>

Použitá data

EVS. European Values Study 1999 - Integrated Dataset. GESIS Data Archive, Cologne. ZA3811 Data file Version 3.0.0, 2011. Dostupné z: <https://doi.org/10.4232/1.10789>.

EVS. European Values Study 2017 – Integrated Dataset. GESIS Data Archive, Cologne

ZA7500 Data file version 5.0.0, 2022. Dostupné z: <https://doi.org/10.4232/1.13897>

Vazba práce na tématické okruhy SZZ

SZZ Sociologie: 6

SZZ Metodologie: 3

SZZ specializace: Politická kultura

Tematické okruhy pro SZZ ze Sociologie:

1. Sociologie jako teoretická a aplikovaná disciplína. Inspirace, které různé sociologické směry 19. a 20. století čerpaly z jiných oborů (filosofie, psychologie, biologie, lingvistika...).
2. Základní obecně metodologické otázky. Problém hodnot a hodnocení v sociologii. Kritická a angažovaná sociologie. Sociální inženýrství. Výklad problému s příklady z klasické sociologie a sociologie 20. století.
3. Společenský řád, společenský konflikt. Základní ideje konsensualismu a konfliktualismu a proměny těchto pojetí společnosti v myšlení autorů klasických i novějších.
4. Jednání jednotlivce jako (problematický) předmět sociologického zkoumání. Role konceptu jednání ve výkladu společenského dění autorů klasických i novějších.
5. Objektivismus a chápající (interpretativní) sociologie. Základní ideje těchto dvou epistemologických pozic a jejich uplatnění v sociologii klasické i novější.
6. **Socializace a identita. Socializační instituce (rodina, škola apod.). Individuální a kolektivní identita.**
7. Sociální konstruktivismus. Výklad jeho základních principů a jeho historických východisek, příklady jeho uplatnění. Klasický sociální konstruktivismus a jeho současné podoby.
8. Rodina jako skupina a jako sociální instituce. Historický vývoj rodiny a její současné proměny.
9. Kultura, národ, náboženství jako činitelé a výrazy společenské jednoty. Společenská solidarita a její historické proměny.
10. Sociálně kulturní nerovnosti (rod, etnikum, národnost, věk, zdravotní stav a sexuální orientace). Diskriminace a sociální vyloučení.
11. Sociálně ekonomické nerovnosti (stratifikace a mobilita). Výklad problému a vymezení pojmů s příklady z klasické a novější sociologie. Sociální stratifikace a její výzkum u nás.
12. Moc a její institucionalizace. Organizace, normy, deviace a anomie.
13. Sociologie a její vztah k biologii. Klasický organicismus, evolucionismus a sociobiologie. Sociologie životního prostředí.
14. Sociologie sociálních hnutí a revoluce. Výklad problematiky a vymezení pojmů s příklady z klasické a novější sociologie.
15. Sociologické koncepce modernity a postmodernity. Výklad problematiky a vymezení pojmů s příklady konceptualizace moderní společnosti v klasické sociologii a postmoderní společnosti (či společnosti vrcholné moderny) v sociologii 20. století a dnes.

Tematické okruhy pro SZZ z Metodologie:

1. Analytický a kvalitativní výzkum. Odlišnost teoretických východisek, perspektiv a kladených otázek a postupů. Analytický (kvantitativní) výzkum a jeho zásady. Interpretativní / konstruktivistický přístup ke zkoumání reality: výzkum jako typ situované interakce.
2. Dotazníkové šetření a jeho varianty. Použití a limity. Zásady tvorby dotazníku. Typy otázek, baterie otázek, identifikační otázky. Organizace šetření. Postup při zasílání poštou. Typy počítačového dotazování.

3. **Etika výzkumu. Etické kodexy, vztah ke spolupracovníkům (včetně respondentů / informátorů) a k zadavateli výzkumu. Oblast využití jednotlivých metod a zpětná vazba. Etické a profesionální zásady sociologického výzkumu. Zásady prezentace dat. Povinný obsah výzkumné zprávy a vědecké publikace.**
4. Formulace výzkumného problému v analytickém výzkumném paradigmatu. Teorie a empirie, stavební prvky teorií. Pojmy, hypotézy, znaky.
5. Kódování a kategorizace v GT přístupu: typy a postupy. Tématické kódování.
6. Kódování v analytickém výzkumu, návrh kódovacího klíče. Příprava dat pro analýzu. Chyby v procesu výzkumu. Dokumentace výzkumného souboru dat. Vynechávaná (missing) data. Možnosti a modely transformace dat.
7. Konceptualizace. Operacionalizace. Měření. Charakteristika koncepcí měření. Kritika klasických koncepcí a odpovědi na ni. Sociometrie.
8. Metoda etnografie. Terénní poznámky (hustý a řídký popis), vztah mezi skutečností a její reprezentací v textu, situovanost výzkumníka. Žánr etnografie. Příklady etnografických výzkumů. Možnosti začlenění poznatků etnografických výzkumů do analytického výzkumu.
9. Metoda rozhovoru v analytickém a narativním výzkumném paradigmatu. Typy rozhovorů (standardizovaný, polostandardizovaný, biografický, narativní, expertní, skupinový (FG)...).
10. Populace. Výběry. Reprezentativa. Typy výběrů a jejich charakteristika.
11. Proces sociologického výzkumu v analytickém paradigmatu. Požadavky na výzkumný projekt v analytickém výzkumu. Fáze výzkumu. Pilotáž. Předvýzkum.
12. Studium osobních dokumentů, úřední dokumenty, masová média – srovnání, příklady. Sekundární analýza. Metody obsahové analýzy. Zásady a postup obsahové analýzy. Kvantitativní a kvalitativní obsahová analýza a narativní analýza.
13. Terénní sběr dat. Přehled metod sběru dat. Klasifikace druhů pozorování, výhody a nevýhody. Standardizované pozorování. Příprava a postup. Příklad klasifikace chování při standardizovaném pozorování R.Balese.
14. Úloha škálování. Metody a techniky škálování. Představitelé. Posuzovací techniky škálování. Ordinální škálovací techniky: známkovací, sumační, polaritní, hierarchické.
15. Uspořádání výzkumu. Výzkumný projekt v analytickém a kvalitativním výzkumu. Jejich charakteristika a srovnání.
16. Validita a reliabilita výzkumu. Porovnání analytického a kvalitativního výzkumu. Triangulace – typy a postupy. Kombinované použití kvalitativního a analytického výzkumu – příklady.
17. Zásady „zakotvené teorie“ (grounded theory). Vztah mezi metodou, teorií a empirií. Alternativní přístup k tvorbě a verifikaci hypotéz. Teoretické vzorkování a metoda konstantního srovnávání.
18. Znak v sociologii – proměnná. Vymezení znaku – základní charakteristiky. Klasifikace znaků. Příklady.

Tematický okruh pro SZZ ze specializace Studia současných společností: **Politická kultura**

Teze bakalářské práce

Jméno a příjmení studujícího: Anna Magdalena Koběřská

Studijní program: SOCSS

Předpokládaný název práce: Hodnotové orientace a strategie nastupujících generací (X, Y, Z, mileniálové)

Předpokládaný název práce v angličtině: Value orientation, and the strategy of incoming generations (X, Y, Z, milenials)

Klíčová slova: hodnotové orientace, strategie

Klíčová slova v angličtině: value orientation, strategy, incoming generations

Vedoucí práce: doc. Milan Tuček, prom. mat., CSc.

Kód semináře, do kterého se chce studující hlásit (předběžně): BCC

Bakalářské semináře	
Seminář A kód semináře: BCA	Zaměření semináře: Seminář je určen studujícím, kteří zvolili téma ze sociální (veřejné) politiky a práci jim vedou vyučující z KVSP. Práce se typicky věnují analýze procesu tvorby politiky (nastolování agendy, rozhodování, implementace) a může v nich být uplatňován normativní pohled (identifikace společenského problému, navrhování řešení, vyhodnocování úspěšnosti politik apod.). Je možná práce s různými typy dat.
Seminář B kód semináře: BCB	Zaměření semináře: Seminář je primárně určen studujícím, kteří ve své bakalářské práci plánují realizovat kvalitativní výzkum.
Seminář C kód semináře: BCC	Zaměření semináře: Seminář primárně určený studujícím, kteří chtějí při řešení bakalářské práce vycházet z kvantitativních metod vytváření a analýzy dat.
Seminář D kód semináře: BCD	Zaměření semináře: Seminář je určen pro všechny sociologicky a sociálně-antropologicky zaměřené práce, jejichž těžiště leží v diskusi sociálně vědní teorie.
Diplomové semináře	
Seminář doc. Císaře kód semináře: MGRA	Zaměření semináře: Seminář je primárně určen studentům zaměření Sociologie, veřejnost a politika. Vítáni jsou i studenti ostatních zaměření, kteří pracují na blízkých tématech (veřejná sociologie, expertíza a politika atd.).
Seminář doc. Grygara a doc. Hájk kód semináře: MGRB	Zaměření semináře: Seminář je primárně určen studentům zaměření Sociální antropologie a kvalitativní výzkum. Vítáni jsou i studenti ostatních zaměření, kteří chtějí svou diplomovou práci opřít o tvorbu a interpretaci kvalitativních dat.
Seminář dr. Remra kód semináře: MGRC	Zaměření semináře: V rámci semináře je poskytována podpora studujícím, kteří ve své diplomové práci realizují primární nebo sekundární výzkum (kvantitativní, kvalitativní nebo smíšený). Seminář reflektuje potřeby studujících zaměření Aplikovaného sociologického výzkumu, nicméně je otevřen všem, kteří chtějí ve své práci dosáhnout evidence-based závěrů

Námět práce

Vnímání hodnot nabývá každou generací novým rozměrem. Hodnoty jako takové lze rozdělit do dvou rovin – osobní a kolektivní. Osobní hodnoty zastupují významné cíle, které v různých situacích představují řídicí principy životů jednotlivců. Kolektivní hodnoty pak představují soubor postojů, který je pro většinu členů společnosti stejný. Právě na tyto soubory hodnot bych se chtěla zaměřit ve své bakalářské práci. Přesněji na to, zda tyto soubory podobných postojů sdílí zástupci stejných generací a jak se přístup k nim napříč generacemi liší či shoduje.

Generace jako taková je dle Velkého sociologického slovníku (1996) skupina lidí, kteří sdílí podmíněný styl myšlení a prožívají svůj život ve stejném období – ve stejných kulturních a historických podmínkách. Ovšem různé generace žijí souběžně a mnohdy se z toho vynořují názorové střety, které se často vysvětlují pojmem mezigenerační propasti, kterým se zabýval Corsten (2007). Tyto propasti předpokládají existenci kolektivní identity napříč generacemi. Tuto kolektivní identitu tvoří vztah k různým hodnotám či morálce. V rámci sociologie jsou morálka i hodnoty kamenem k pochopení fungování společnosti. Soužití mnoha generací a jejich vzájemné střety je mnoho probírané téma, které je ovšem zahalené mnoha předpoklady a předsudky, které nejsou ve všech případech úplně pravdivé. V dnešní době můžeme vidět soužití více generací, ale na ty, na které se moje bakalářská práce bude zaměřovat jsou specificky generace X, Y, Z a mileniálové.

Generace X sestává dle Strausse a Howa (1991) lidí, kteří se narodili mezi rokem 1965 a 1980. V České republice tuto generaci zasáhla Sametová revoluce v roce 1989 a život této generace otevřel nové možnosti v rámci studia, či podnikání. Rozmach technologie na tuto generaci měl dopad, ale nemají k ní takový vztah jako členové následujících generací, jelikož technologie už sice existovaly, ale jejich dostupnost se rozšířila až v průběhu jejich života. Generace Y se narodila během let 1980 a 1994. Představitelé této generace jsou optimističtí a zvyklí na stabilitu. Tato generace byla ovlivněna rozmachem technologie a jsou daleko přizpůsobivější. Kládou důraz na fungování ve skupinách a vyznačuje se schopností plánování budoucnosti. Generace Z sestává z lidí, kteří se narodili od roku 1995 do roku 2009. Tito lidé dle Caroline Geck (2007) jsou jedineční tím, že vyrůstali za plně rozvinuté technologie. Tato generace klade důraz na individualismus, rychlost a svobodu. Mileniálové jsou zástupci generace, která splývá s generací Y a Z. Časově se dle Berkupa (2014) vymezuje od roku 1980 do roku 2000. Obecně se hodnoty mileniálů neliší od hodnot

generace Z, tudíž generace mileniálů také klade důraz na individualismus či kreativitu. Celé toto vymezení je stanoveno hlavně kvůli neshodám v rámci věku a zařazením se pod určitou kategorii generace.

V mé práci se tedy hodlám zaměřit na různé hodnoty a vztah, který k nim mají generace X, Y, Z a mileniálů. Mezi hodnoty, které bych chtěla specificky zkoumat se řadí vztah k rodině, práci, náboženství, politice a také technologiím. Tyto hodnoty a vztahy k nim už jsou předem dány teoretickým základem, který mi bude pomocným nástrojem pro tvorbu hypotéz. Postoje k různým hodnotám budou srovnávány z hlediska porovnání různých generací. Dále se budu soustředit na získání dat ohledně generačních propastí.

Předpokládané metody zpracování

Svoji práci bych ráda zaměřila na to, jak různé generace vnímají různé hodnoty a také na to, jak se generace od sebe liší v rámci přístupu k hodnotám. Hlavními výzkumnými otázkami tedy bude, *jak členové určité generace vnímají různé hodnoty a jak se liší hodnotové orientace členů různých generací v České republice*. Práci postavím na sekundární analýze Evropského výzkumu hodnot, který je dostupný přes Sociologický ústav AV ČR. Tento výzkum se prováděl v různých letech, ovšem já jsem se rozhodla pracovat s tím nejnovějším, a to konkrétně z roku 2017. Budu se soustředit na to, jaké hodnoty jsou považovány za důležité pro členy různých generací. Předpokládám, že mi výsledky sekundární analýzy přinesou podněty k vlastnímu doplňujícímu výzkumu, a to konkrétně v rámci generačních propastí a toho, jak je různé generace vnímají, v čem spočívají a co pro ně znamenají. Tento výzkum provedu hloubkově s alespoň třemi zástupci každé generace, která bude předmětem této práce. Respondenty budu vybírat sama dle svého uvážení.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Respondenti budou informováni a použití sesbíraných dat a následně budou požádáni o informovaný souhlas s účastí ve výzkumu. Budou seznámeni s tím, že rozhovory se budou nahrávat a přepisovat, ale vše, co se mnou budou sdílet zůstane anonymní, aby nedošlo ke zneužití jejich osobních informací. Pokud respondent nebude chtít jakoukoliv otázku zodpovědět, bude mít právo neodpovědět.

Orientační seznam literatury

1. BERKUP, Sezin Baysal. Working With Generations X And Y In Generation Z Period: Management Of Different Generations In Business Life. Publikováno 2014, Mediterranean Journal of Social Sciences, ISSN 2039-2117
2. GECK, Caroline. The Generation Z Connection: Teaching Information Literacy to the Newest Net Generation. In: Toward a 21st Century school library media program. Lanham: The Scarecrow Press, 2007, 429 s. ISBN 978-0-8108-6031-5
3. HENDL, J. REMR, J. Metody výzkumu a evaluace. Praha: Portál, 2017, ISBN 978-80-2621-192-1
4. JIRÁSKOVÁ, V. A KOL. Mezigenerační porozumění a komunikace. Praha: EUROLEX BOHEMIA. s.r.o., 2005. ISBN: 80-86395-33-2.
5. KELLER, J. Společnost věčného mládí. 1. vydání. Praha: Slon, 2019, ISBN 978-80-7419-286-9
6. MANHEIM, K. Problém generací. In Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2007, č. 1-2, s. 79-95, ISSN 1213-813X
7. MAREŠ, P. RABUŠIČ, L. SOUKUP, S. Analýza sociálněvědních dat (nejen) v SPSS 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2015, ISBN: 978-80-2010-6362
8. MIŠOVIČ, J. VACEK, L. Generační vnímání naší společnosti 1. vydání. Praha: Petrklíč, 2019, ISBN: 978-80-7229-703-0
9. STRAUSS, William, HOWE, Neil. Generations: the history of America's future, 1584 to 2069. 1st ed. New York: Morrow, 1991, ISBN 06-880-8133-9.
10. Velký sociologický slovník. 1.svazek, Praha: Karolinum, 1996.

----- vyplňuje katedra -----

Vyjádření vedoucího zvoleného semináře k obsahu projektu

Souhlasím/ nesouhlasím; v případě nesouhlasu zdůvodnění; případně doporučení jak projekt do zahájení bc. / diplomového semináře doplnit. Posuzována je především připravenost projektu k tomu, aby mohl být předmětem diskuse v semináři, do kterého je podáván.

V případě, že je jako vedoucí práce navržen doktorand/ka nebo externist/ka, pak vyjádření garanta studijního programu k souladu tématu práce se studijním programem

Souhlasím / nesouhlasím; v případě nesouhlasu zdůvodnění. Posuzována je především relevance projektu ke studovanému SP.

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Důležitost v životě: Politika I (tabulka)
- Příloha č. 2: Důležitost v životě: Politika II (tabulka)
- Příloha č. 3: Zájem o politiku I (tabulka)
- Příloha č. 4: Zájem o politiku II (tabulka)
- Příloha č. 5: Spokojenost s demokracií I (tabulka)
- Příloha č. 6: Spokojenost s demokracií II (tabulka)
- Příloha č. 7: Podepsání petice I (tabulka)
- Příloha č. 8: Podepsání petice II (tabulka)
- Příloha č. 9: Účast v bojkotu I (tabulka)
- Příloha č. 10: Účast v bojkotu II (tabulka)
- Příloha č. 11: Účast na povolené demonstraci I (tabulka)
- Příloha č.12: Účast na povolené demonstraci II (tabulka)
- Příloha č. 13: Účast na nepovolené demonstraci I (tabulka)
- Příloha č. 14: Účast na nepovolené demonstraci II (tabulka)
- Příloha č. 15: Základní potřeby pro všechny I (tabulka)
- Příloha č. 16: Základní potřeby pro všechny II (tabulka)
- Příloha č. 17: Svoboda vs. rovnost I (tabulka)
- Příloha č. 18: Svoboda vs. rovnost II (tabulka)
- Příloha č. 19: Politická orientace: levice – pravice I (tabulka)
- Příloha č. 20: Politická orientace: levice – pravice II (tabulka)
- Příloha č. 21: Politická orientace: levice – pravice III (tabulka)
- Příloha č.22: Individuální vs. státní zodpovědnost za zajištění I (tabulka)
- Příloha č.23: Individuální vs. státní zodpovědnost za zajištění II (tabulka)
- Příloha č.24: Individuální vs. státní zodpovědnost za zajištění III (tabulka)